

Muzeum Polskich Formacji Granicznych

<https://www.muzeumsg.strazgraniczna.pl/muz/formacje-ochrony-granic/biografie/1918-1939/dowodcy-formacji-granicznych/walerian-czuma/9432,Walerian-Czuma.html>
01.05.2025, 19:12

gen. bryg. **Walerian Czuma**, s. Jana i Emilii, ur. 24 XII 1890 r. w Niepołomicach. Dzieciństwo spędził na wsi w Czańcu. Ukończył szkołę powszechną w Kętach oraz gimnazjum klasyczne w Wadowicach (1911 r.). Odbił następnie służbę w 13 pułku piechoty armii austriackiej jako tzw. jednoroczny ochotnik (15.IX.-14.XII.1911 r.) Dalszą naukę kontynuował na Akademii Rolniczej w Wiedniu. Podczas studiów włączył się do działalności niepodległościowej w Polskich Drużynach Strzeleckich. W sierpniu 1914 r. wstąpił do Legionów Polskich (służył początkowo w 2, następnie 3 pułku piechoty II Brygady). Między 16 lutego a 2 marca 1916 r. został oddelegowany na kurs środków ochronnych przeciw gazom trującym do Krems, po ukończeniu którego powrócił na front. Dnia 5 VII 1916 r. został ciężko ranny pod Wołczeckiem. Na leczeniu przebywał do końca 1917 roku. Po rekonwalescencji został skierowany do dowództwa uzupełnień Polskiego Korpusu Posiłkowego Legionów Polskich. W 1919 r. został wyznaczony przez gen. Józefa Hallera na dowódcą V Dywizji Syberyjskiej i wysłany na Syberię z zadaniem organizacji polskich formacji wojskowych. Po kapitulacji 5 Dywizji w rejonie Krasnojarska (10 I 1920 r.) dostał się do niewoli sowieckiej. W więzieniu przebywał do stycznia 1922 roku, po czym wrócił do kraju, w drodze wymiany będącej konsekwencją zakończenia w poprzednim roku wojny polsko-radzieckiej. Po przyjsciu do zdrowia, nadszarpniętego przeżyciami wojennymi i niewolą, skierowano go do Doświadczalnego Centrum Wyszczolenia Oficerów w Rembertowie (2 IX - 17 XII 1922 r.). Po ukończeniu kursu został mianowany dowódcą 19 Dywizji Piechoty (18 XII 1922 r. - 1 V 1927 r.). W dniu 2 V 1927 r. przeniesiono go na stanowisko komendanta Obszaru Warownego Wilno, a od 18 II 1928 r. powierzono mu dowodzenie 5 Dywizją Piechoty we Lwowie. W latach 1931-1932 ukończył kurs Wyższych Studiów Wojskowych w Warszawie. Od końca maja do listopada 1935 r. pełnił funkcję zastępcy dowódcy Okręgu Korpusu VI Lwów, zachował jednocześnie dowództwo 5 DP (do 9 V 1938 r.) Następnie znalazł się w dyspozycji Ministra Spraw Wojskowych. W lutym 1939 r. został mianowany Komendantem Głównym Straży Granicznej. Funkcje tę pełnił do chwili wybuchu II wojny światowej. Podczas kampanii wrześniowej dowodził obroną Warszawy (3-28 IX 1939 r.). Po kapitulacji stolicy dostał się do niewoli niemieckiej i przebywał w oflagu VIIA Murnau, VIIIE Johannisbrunn oraz Doessel VII B. Po uwolnieniu w 1945 r. osiedlił się w Anglii, gdzie gospodarował na wsi na 3-akrowej działce spółdzielni rolniczej w Lark. W 1961 r. ciężko zachorował (wylew krwi do mózgu) i po trzynastomiesięcznym leczeniu w polskim szpitalu w Penley zmarł 7 kwietnia 1962 r. Pochowany na cmentarzu w Wrexham. Dnia 2 VII 2004 r. prochy generała przeniesiono na Cmentarz Powązkowski w Warszawie (kwatery II C 27).

Awanse:

chorąży (1914)
podporucznik (marzec 1915)
porucznik (grudzień 1915)
kapitan (1916)
major (1918)
podpułkownik (1918)
pułkownik (1919)
gen. bryg. (1929)

Odnaczenia:

Order Virtuti Militari 3,4,5 kl.
Order Polonia Restituta 4 kl.
Krzyż Niepodległości
Krzyż Walecznych 4-krotnie,
francuska Legia Honorowa 5 kl.
belgijskie Odnaczenie Leopolda IV klasy
rumuńska korona II klasy

Źródło:

Enc.Wojsk. II; K r y s k a-K a r s k i, Ż u r a k o w s k i, Generałowie; Ł o z a, Czy wiesz, kto to jest?; CAW, Akta personalne, C-2857

K. Kołos, Generał brygady Walerian Czuma, „Z dziejów polskich formacji granicznych”, praca zbiorowa pod redakcją naukową Bogusława Polaka.

T. Kryśka-Karski, S. Żurkowski, Generałowie Polski Niepodległej, Warszawa 1991 r.

T. Śnieciński, Nadanie Granicznej Placówce Kontrolnej SG Warszawa-Okecie imienia gen. bryg. Waleriana Czumy.

L. Grochowski, Ostatni komendant Straży Granicznej II RP gen. bryg. Walerian Czuma.

www.1939.pl